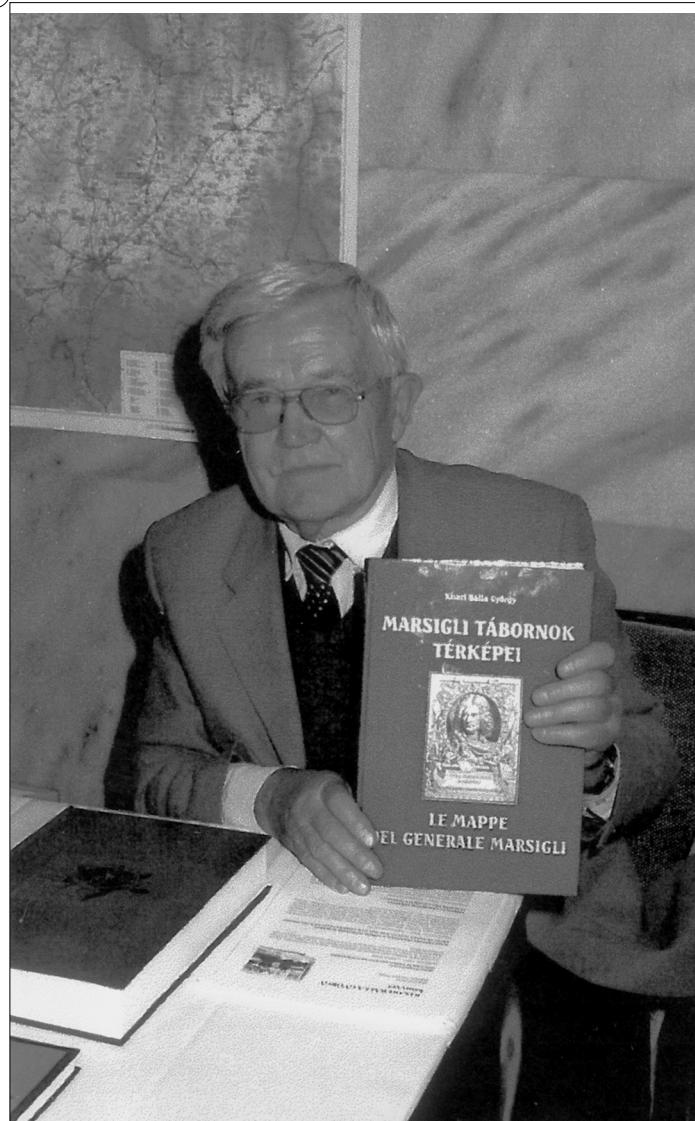
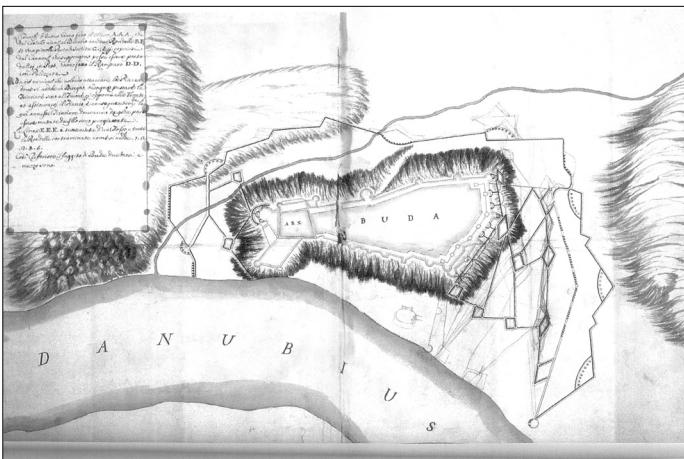

Le mappe del generale Marsigli

Marsigli tábornok térképei

A causa della sua storia turbolenta le carte geografiche manoscritte dell'Ungheria sono finite in diverse collezioni europee. La più ricca è quella di Vienna, dove sono conservate migliaia di mappe ungheresi. Al secondo posto c'è il Generallandesarchiv di Karlsruhe dove, grazie al comandante dell'esercito Ludwig Wilhelm von Baden, si trovano disegni a colori dei 26 stati dell'Europa.

La terza raccolta cartografica più ricca di argomento ungherese all'estero è la collezione Marsigli della biblioteca universitaria di Bologna. Le mille e più carte geografiche a colori e manoscritte sono catalogate in 146 volumi. Disegnatore, redattore e collezionista delle carte geografiche è il conte di origine bolognese Luigi Ferdinando Marsigli (1658-1730) che da soldato semplice divenne generale e combatté in Ungheria per venti anni (dal 1682 al 1702) contro gli invasori ottomani nell'esercito tedesco-romano di I. Lipót. Era un kartenliebhaber, appassionato di carte geografiche, e disegnava tutto o, meglio, faceva dise-

Magyarország viharos történelme következtében a róla készült kéziratos térképek Európa különböző gyűjteményeibe kerültek. A leggazdagabb Bécs, ahol többezer hungarika mappát őriznek. A második helyen Karlsruhe áll, ahol a Generallandesarchivban Ludwig Wilhelm von Baden főhadvezérnek köszönhetően Európa 26 országáról találhatók színes rajzok.

A harmadik leggazdagabb külföldi magyar vonatkozású térképanyag Bolognában, az Egyetemi Könyvtár Marsigli-gyűjteményében található. A több mint ezer színes, kéziratos mappa 146 kötet iratanyaga közé besorolva található. A térképek rajzolója, készítetője, gyűjtője a bolognai származású Luigi Ferdinando Marsigli gróf (1658-1730), a közkatonából lett tábornok, aki I. Lipót német-római császár hadseregében húsz évig (1682-1702) harcolt Magyarországon az oszmán hódítók ellen. Kartenliebhaber (a térképek szerelmese) volt, minden rajzolt, illetve lerajzoltatott, amerre járt: az Aranyszarv-öblöt, a Vaskapu-szorost, a Rába-vídeket, az Oszmán Birodalmat, a magyar várakat, hogy csak a legérdekesebbeket említse. Magyarország a katonák számára "terra incognita" volt, ezért Marsigli munkája óriási jelentőségű. Nem volt szakképzett rajzoló, de amit rajzolt, életszerű volt. Térképei többségén nem találunk mértéklécet, ezeket szaknyelven térképszerű ábrázolásoknak nevezzük. A hadjárat végén a térképeket hazavitte Bolognába. Több mint 300 év után a színes rajzok a kifakulás állapotában vannak. Kivétel a piros rajz (határok, várfalak), amelyeket a kaktusz növényi kártevője, a bíboritetű vérével rajzoltak. Terepen, tábori körlílmények között a fekete rajzolt lámpakoromból, a barnát a tölgyfagubacs kifőzésével nyerték. Ezek gumiarábikummal való elegyítéssel váltak használható írottintává. Merített papíron hollótollal dolgozott a hadmérnök. Ha túl erős volt a tölgyfagubacs-főzet, a savtartalom hatására lukak keletkeztek a mappákon. A magyar történelem e bocses dokumentumai megőrzése szempontjából szükséges a térkép- és iratanyag digitalizálása.

gnare ovunque andasse: il golfo del Cervo d'Oro, lo stretto della Porta di Ferro, la campagna del Rába, l'Impero Ottomano, i castelli ungheresi, per menzionare solo le cose più interessanti. L'Ungheria era per i soldati una "terra incognita", il lavoro di Marsigli ha pertanto un significato grandissimo. Non era un disegnatore professionista, ma ciò che disegnava era realistico. Nella maggior parte delle sue carte non si trovano misurazioni, in gergo sono chiamate "rappresentazioni geografiche". Al termine della campagna militare portò le carte con sé a Bologna. Dopo più di trecento anni i disegni a colori sono sbiaditi. Fa eccezione il rosso dei confini e delle mura di cinta dei castelli che venivano disegnati con il sangue della cocciniglia, un insetto nocivo della pianta del cactus. Per i terreni e i campi, disegnati in nero con il carbone, si otteneva il marrone dalla bollitura delle noci di galla. Queste, mescolate alla gomma arabica, diventavano inchiostro da scrittura. L'ingegnere militare lavorava con una penna di corvo su carta a mano; se il decotto di noce di galla era troppo forte, a causa dell'acido contenuto in esso, sulle mappe si formavano dei buchi. Per la conservazione dei documenti vien-nesi della storia ungherese è necessaria la digitalizzazione degli scritti e delle carte geografiche. Nel corso delle mie ricerche a Bologna ho selezionato 140 carte geografiche che nel mio libro di 540 pagine in lingua ungherese e italiana dal titolo *Le carte del generale Marsigli* presento in 228 pagine di riproduzioni a colori. Il libro, al di là della descrizione cartografica, è una rappre-sentazione attendibile della storia ungherese.

György Kisari Balla

Bolognai kutatásaim során mintegy 140 térképet választottam ki, amit „Marsigli táborskép” c. 540 oldalas, magyar-olasz nyelvű könyvem 228 oldalán színes másolatban mutatok be. A könyv a térképismertetésen túl a magyar történelem hiteles bemutatására.

Kisari Balla György

The library of the University of Bologna houses one of the richest Hungarian cartographic collections outside Hungary itself: the Marsigli Collection. It was assembled by Count Marsigli, of Bologna, who fought against the Ottomans in Hungary for twenty years, from 1682 to 1702, and drew in his own hand or had drawn a series of maps of the places where he traveled. These maps have now been published, with historical annotations, in a book by Dr. Kisari Balla György titled *The Maps of General Marsigli*.